

Lekce 34

Gramatická látka

Konjugace: Sloveso ἴστημι a jeho kompozita

Syntax: Časová vazba πρίν s infinitivem

Odkaz na gramatiku

§§ 312-318

§ 449

1. První úkoly nově zvoleného vrchního úředníka v Athénách:

Ὁ μὲν ἀρχῶν εὐθύς εἰσελθὼν¹ πρῶτον μὲν κηρύττει, ὅσα τις εἶχεν², πρὶν αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἀρχήν, ταῦτ' ἔχειν καὶ κρατεῖν³ μέχρι ἀρχῆς τέλους. ἔπειτα χορηγούς⁴ τραγωδοῖς⁵ καθίστησι τρεῖς, ἐξ ἀπάντων Ἀθηναίων τοὺς πλουσιωτάτους. πρότερον δὲ καὶ κωμωδοῖς⁶ καθίστησι πέντε, νῦν δὲ τούτους αἱ φυλαί⁷ φέρουσιν⁸. (Arist. Ath. Pol. 56, 2)

2. Výchova ve Spartě a u ostatních Řeků:

Τῶν μὲν ἄλλων Ἑλλήνων οἱ λέγοντες κάλλιστα τοὺς υἱοὺς παιδεύειν, ἐπειδὴν τάχιστα⁹ αὐτοῖς οἱ παῖδες τὰ λεγόμενα συνιῶσιν, εὐθύς μὲν ἐπ' αὐτοῖς παιδαγωγούς ἐφιστᾶσιν, εὐθύς δὲ πέμπουσιν εἰς διδασκάλων¹⁰ μαθησομένους καὶ γράμματα καὶ μουσικὴν καὶ τὰ ἐν παλαίστρᾳ¹¹. ὁ δὲ Λυκοῦργος ἀντὶ μὲν τοῦ ἰδίου ἕκαστον παιδαγωγούς δούλους ἐφιστάναι ἄνδρα ἐπέστησε κρατεῖν αὐτῶν, ἐξ ὧν περ αἱ μέγιστα ἀρχαὶ καθίστανται, ὅς δὴ καὶ παιδονόμος¹² καλεῖται. (Xen. Lac. Pol. 2, 1 ff.)

3. Tímaios v rozhovoru se Sókratem vysvětluje, že ten, kdo stvořil tento svět, chtěl jej stvořit dobrý a spravedlivý:

Λέγωμεν, δι' ἣντινα αἰτίαν γένεσιν καὶ τὸ πᾶν τότε ὁ συνιστὰς συνέστησεν. ἀγαθὸς ἦν, ἀγαθῷ δὲ οὐδεὶς περὶ οὐδενὸς οὐδέποτε ἐγγίγνεται¹³ φθόνος· τούτου δ' ἐκτὸς ὧν πάντα ὅτι μάλιστα ἐβουλήθη γενέσθαι παραπλήσια ἑαυτῷ. (Plat. Tim. 29d-e)

¹ εἰσέρχομαι zde `nastupovat do úřadu'

² ὅσα τις εἶχεν `co kdo vlastnil'

³ κρατέω `volně disponovat'

⁴ ὁ χορηγός `sponzor chóru'

⁵ οἱ τραγωδοὶ zde `divadelní představení tragédie'

⁶ οἱ κωμωδοὶ zde `divadelní představení komedie'

⁷ ἡ φυλή `kmen, okrsek'

⁸ φέρω zde `nést náklady, platit'

⁹ ἐπειδὴν (ἐπειδὴ) τάχιστα `jakmile'

¹⁰ εἰς διδασκάλων (doplňte οἶκους) `do škol'

¹¹ ἡ παλαίστρα `zápasiště, cvičiště'

¹² παιδονόμος `úředník, který měl dohlížet na výchovu a vzdělání'

¹³ ἐγγίγνομαι `být uvnitř, bydlet, nacházet se'

4. Γεωργὸν ἠδίκουν οἱ γέρανοι¹⁴ τὰ καταβαλλόμενα¹⁵ τῇ γῆ προαρπάζοντες σπέρματα. πελαργὸς¹⁶ δέ τις τοῖς γεράνοις συνῆν, τῆς μὲν διατριβῆς κοινωνῶν, τῆς δὲ βλάβης οὐ μετασχών. ἀπειπὼν¹⁷ δὲ πυρῶν¹⁸ τὴν βλάβην ὁ γεωργὸς βρόχους¹⁹ στησάμενος μετὰ τῶν γεράνων εἶλε τὸν πελαργὸν καὶ δίκην ὑπεῖχεν²⁰, ὧν οὐδὲν προηδίκησεν. ὁ συνὼν πονηροῖς τὴν αὐτὴν αὐτοῖς ὑποστήσεται δίκην. (Aesop. Corp. Anhang: Fab. Aphth. 14; Ch. 285 d = Q)

5. Θεὸς δὲ τοῖς ἀργοῦσιν²¹ οὐ παρίσταται. (TGF, Adesp. 527)

6. Ἐγγὺς φρέατος²² παῖς τις ἐκοιμᾶτο. ἐπιστᾶσα δὲ αὐτῷ ἡ Τύχη ἐβόα: «Ἀνάστηθι καὶ ἄπελθε ἐντεῦθεν, μὴ πως κάτωθεν²³ τοῦ φρέατος πέσης καὶ ἐμὲ τὴν Τύχην καταμύψωνται πάντες.» (Aesop. Corp. 184, II; Halm 316b; Ch. 262 b)

7. Διογένῃ ἀριστῶντι²⁴ ἐν ἀγορᾷ οἱ περιεστηκότες (περιεστῶτες) συνεχῆς²⁵ ἔλεγον: «Κύον.» Ὁ δὲ «Ἵμεῖς», εἶπεν, «ἐστὲ κύνες, οἱ με ἀριστῶντα περιεστήκατε (περιέστατε).» (Diog. Laert. 6, 61)

8. Ísokratés o pokroku civilizace:

Τὰς ἐπιδόσεις²⁶ ἴσμεν γιγνομένας καὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων οὐ διὰ τοὺς ἐμμένοντας τοῖς καθεστῶσιν, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐπανορθοῦντας²⁷ καὶ τολμῶντας ἀεί τι κινεῖν τῶν μὴ καλῶς ἐχόντων. (Isocr. Euag. 9, 7)

9. Ἔως μὲν Περικλῆς προειστήκει τοῦ δήμου, βελτίω τὰ κατὰ τὴν πολιτείαν ἦν, τελευτήσαντος δὲ Περικλέους πολὺ χεῖρω. (Arist. Ath. Pol. 28, 1)

10. Nápis na podstavci sochy označované jako kýros z Anavyssu:

Στήθι καὶ οἴκτιρον Κροίσου παρὰ σῆμα θανόντος²⁸,
ὄν ποτ' ἐνὶ²⁹ προμάχοις³⁰ ὤλεσε³¹ θυῖρος³² Ἄρης.

¹⁴ ὁ (ἡ) γέρανος `jeřáb'

¹⁵ καταβάλλω zde `rozsívát'

¹⁶ ὁ πελαργὸς `čáp'

¹⁷ ἀπολέγω τινὸς βλάβην zde `odvracet škodu od něčeho, zabránit škodě'

¹⁸ ὁ πυρός `pšenice'

¹⁹ ὁ βρόχος `léčka, síť'

²⁰ δίκην ὑπέχω τινός `trpět trest za něco'

²¹ ἀργῶ, -εῖν `být líný, nedbalý'

²² τὸ φρέαρ, -ατος `studna'

²³ κάτωθεν (gen.) `dolů (do něčeho)'

²⁴ ἀριστῶ, -ᾶν `snídat'

²⁵ συνεχῆς `neustále, ustavičně, pořád'

²⁶ ἡ ἐπίδοσις `růst, pokrok'

²⁷ ἐπανορθῶ `znovu narovnávat, zlepšovat'

²⁸ ἔθανον aor. k θνήσκω = ἀποθνήσκω

²⁹ ἐνὶ = ἐν

³⁰ ὁ πρόμαχος `přední bojovník, bojovník v první řadě'

³¹ ὤλεσα ind. aor. akt. od ὄλλυμι `zahubit, zničit'

Slovní zásoba

1.	εὐθύς (adv.) ἴσθημι, στήσω, ἔστησα, —, —, ἐστάθην καθίστημι	hned (když; poté, co) stavět, ustanovit postavit, ustanovit	statim (con)sistere constituere
2.	ὁ θεράπων, -οντος ἐφίστημι μουσικός, -ή, -όν ἡ μουσική, -ῆς	sluha přistavit, postavit do čela múzický umělecké a duchovní vzdělání	famulus collocare alqd iuxta alqd musicus musica
3.	συνίστημι οὐδέποτε ἐκτός (gen.) παραπλήσιος, (-α), -ον, (πλήσιος)	sestavit, uspořádat nikdy vně, mimo (zde v postpozici) podobný	constituere, creare nunquam extra similis
4.	τό σπέρμα, -ατος ἡ διατρίβη, -ης ἡ βλάβη, -ης μετέχω (gen.) ὕφισταμαι, ὑποστήσομαι, ὑπεστάμην, —, —	semeno činnost, pobývání škoda mít na něčem podíl, účastnit se vzít něco na sebe, podstoupit	semen conversatio noxa particeps esse alicuius rei subire
5.	παρίσταμαι, παραστήσομαι, παρέστην, ἔστηκα, —, —	stát při někom, pomáhat	adsistere alicui
6.	ἐφίσταμαι, ἐπιστήσομαι, ἐπέστην, ἐφέστηκα, —, — ἀνίσταμαι, -στήσομαι, -έστην, -έστηκα, —, — πως (enkl.) (ὅπως) (κατα)μέμφομαι, μέμψομαι, ἐμμεψάμην, ἐμέμφθη	stát vedle, přistupovat vstát, postavit se nějak hanět	sistere iuxta alqd (con)surgere quodam modo reprehendere
7.	περίσταμαι, -στήσομαι, περιέστην, περιέστηκα, —, —	stavět se okolo, obstoupit	circumsistere, circumstare
8.	καθίσταμαι, καταστήσομαι, κατέστην, καθέστηκα, —, — καθεστηκώς, -υῖα, -ός (= καθεστώς)	postavit se, stávat se stojící, stávající	constitutus esse constitutus
9.	προίστημι, προστήσω, προῦστησα, —, —, προεστάθην προίσταμαι, προστήσομαι, προῦστην, προέστηκα, —, —	postavit do čela předstupovat, postavit se do čela	anteponere praeponere
10.	οἰκτίρω, οἰκτιρῶ, ὤκτιρα, —, —, —	oplakávat	misereri

³² θοῦρος `divoký, bouřlivý'

τὸ σῆμα, -ατος

znamení, náhrobek

signum, sepulcrum

Cvičení

1. ἴημι — ἴστημι ale: ἴμεν — ἴσταμεν. Vytvořte odpovídající tvary k ἴστημι (všimněte si, jak znějí kmenové hlásky):

• ἴνα ἰῶ • ἴνα ἰῆ • ἴετε • ἰεῖη • ἴεμαι • ἴενται • ἰεῖο • ἴνα ἰῆτε • ἰέμην • ἴεσο (2) • ἰέμενος.

2. Srovnějte kappatické a prostokmenné tvary pf. a plpf.: ἐστήκαμεν — ἔσταμεν, εἰστήκασαν — ἔστασαν, ἐστηκώς — ἐστώς. Jaké jsou odpovídající kappatické tvary k následujícím tvarům prostokmenným:

• ἔστατε • ἐστάναι • ἐστῶσα • ἐστῶτος • ἐστῶσης • ἐστᾶσιν?

3. Srovnějte tvary aor. pas.: ἐδόθην — ἐστάθην. Podle vzoru vytvořte tvary aor. pas. slovesa ἰσάναι odpovídající následujícím tvarům:

• ἐδόθησαν • ἴνα δοθῶ • δοθείην • δοθείς • δοθῆναι • δοθήσεται.

4.

a) Rozlišujte slovesné řady slovesa ἴστημι podle rodu:

sl. rod	význam v prez.	prez.	fut.	aor.	pf.
aktivum	stavím, kladu	ἴστημι	στήσω	ἔστησα	—
pasivum	jsem stavěn jsem kladen	ἴσταμαι	σταθήσομαι	ἐστάθην	—
nepřímé medium	stavím si pokládám si	ἴσταμαι	στήσομαι	ἔστησάμην	—
přímé medium	stavím se stoupám si	ἴσταμαι	στήσομαι	ἔστην	ἔστηκα

b) Přeložte následující věty a určete sl. rod slovesa ἴστημι a uveďte jeho sl. řadu v tomto rodě:

• Διογένης πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον εἶπεν: «Ἀπὸ τοῦ ἡλίου μετάστηθι.» • ἡ εἰρήνη τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων κατέστησεν ἰσχυρόν. • V roce 404: τριάκοντα πάντων ἄρχοντες κατέστησαν αὐτοκράτορες (neomezený vládce). • πρὸς τὴν ἀνάγκην οὐδὲ εἰς ἀντίσταται. • Μίνως ποτὲ τοὺς οἰκοῦντας τὴν Ἀττικὴν παρεστήσατο (podmanit si, přinutit k něčemu) εἰς χαλεπὴν τινα φορὰν (ἢ φορὰ ἰσθμῶν) δασμοῦ (daň).

Lekce 34

5. Deriváty: κατά — ἵσταναι > καθιστάναι (dosadit, ustanovit); καθίστασθαι (nastoupit). Vytvořte podle tohoto vzoru oba infinitivní tvary derivátů slovesa ἵστημι, které jsou tvořeny prefixy παρά-, ἀνά-, ἀπό-, ἐπί-, a přeložte je.

6. Gramaticky určete a přeložte:

• ἀναδίδου • διεδίδου • ἀπέδου • ἵνα μεταδῶμεν • δοθείη ἄν • ἐκδοῦναι • ἐὰν διδῶ δίκην • μεταδοτέον ἐστίν • ἐὰν προσδῶμεν • τὰ παραδεδομένα (srovnejte v lekci 30/31).

7. Opakujte:

• ἔχω • ἐπέχω • παρέχω • μετέχω • ἀπέχομαι • συνεχής.